

Orts och hemmansnamn i Mustasaari.

Här Bottenhafvets nellerstadel upptas en småbresa af Finlands kust af en idog men koncervativ befolkning med svenskt tungomål och den socken där af, hvars och Wasa stad är anlagt, bär namnet Mustasaari. ett en socken med så rent finiskt klingande namn ej har finisk befolkning har förvisat många och har ofta gett anledning till det antagande att en försvenskning här försiggått, särskildt som en dylik i verkligheten delvis skett ej af tvång, utan frivilligt i par utaf dees ästligaste intill till. Nygränsande byar: Väibys och Kikars. ett grannbygderna i dessa byar emellan ej varit alltid så stora därom skvallrar namnet på den tredje grannbygd Stafversby. dock harom mera längre fram.

För att återgå till sockensnamnet, så är detta föga använt än som acka, utan som jag i reserättelse till Sv. Litteratursällskapet för 1891 haft äran påpeka kallas den än "Wasa socknen", än "Storsocknen" i grannbygderna och när det riktiga namnet användes, är det alltid med någon förvrängning, hvilken kunde härleda sig af deras okunnighet att uttala finska ord, lyssnadt de br, så att säga, vägg i vägg med finnar, kunna mera få fin-

2
ska em till eget behof. Det har ej
varit min mening att upprä-
na de tillfällen, i historiska an-
teckningar bevarade, då den fått
ett annat namn, hvilket såsom
det äldsta skriftliga har en vissast.
börighet nämligen: Mussar by. Jag
vill blott påpeka att detta namn
förekommer i Sto Bankyrkas
svartbok, om jag ej misstänker mig,
c. 1840. Detta namn skulle dock ej,
i måtke till det rent finska, en viss
innebörd, by att det ej är en ö, ej hel-
ler varit det, är klart. Det fins i dia-
lekten på skället ett ord: muss, som
beteknar ungefär detsamma som
det i sammanhang med Valöskrif-
na mas, dock kanske mest med
innebörd af duktig. I pluralis be-
teker detta ord mussar, således skulle
det betyda en by med duktig befolk-
ning.

Mussar by har också varit en fi-
skarby, hvilket många byar därhär
des ännu också äro, och att de, som
sådan behöft en hufvud befolkning
är självklart, för att ej söka någon
annan förklaringsgrund. Ett hamn-
platser funnits i rikt antal på des-
sa trakter antyda de i klipporna till
senaste tiden bevarade stora järnmin-
gar, hvilka dock snikenheten ej kem-
nat med lugn äse. Sådana ha för-
kommit i Wikby, Tolf mfl. ställen.
Deras (ringarnas) fäste öfver nuva-
rande vatten nivån — inemot en
10 meter, kanske mera — låta oss ä-

3
na att deras fööcha egare för ungefär
ett halft tusental år sedan mulnat.
Tiden skulle då bli densamma
som anteckningen i Sto Bankyrkas
svartbok gjordes.

Att Karl IX endast gaf officiellt er-
kännande af den därstädes från
uråldriga tider bedrifna byfiske-
deln, då han anlade en köping med
ofvannämnda namn, borde ingen
betrifla. Likväl kom denna att
flyttas något närmare äppnare
vet, by tidigare hade den ~~mesta~~ by-
fiskehandeln af fisk och fastlands
produkter försiggått vid Tobyås
strand, hvarst ännu namnet Tö-
va litet "påminner om, att ej fjäska
i affärer. I den falkerikatrakten, där
Helsingby ^{på} andra sidan är tillstäl-
ga många viktiga prof på tolk-
ning mellan finnar och svenskar.
Tobystenbro utgöo ännu samling-
platsen för ungdomen. Därskildt
islacningshuden kring 1 maj
samlas det ^{ungdom} afven från Thälby och
Pansor, hvarst vi ha den s. k. Bät-
holmsbacken i dagl. tal ^{med något} förkortadt,
te-lynd, påminnande om tiden, då
därstädes gafs edsignal för fiskeham-
nplatsen inseglande. På södra si-
dan af Tobyås utlaggs ha vi Tölby och
dess fiskarplats Bolat, som berättar
om en tid då de hemvändande
fiskarene affrat. Något högre
öfver ha vi Wikem, en by med inkelli-
gent, genuint svensk befolkning,
liksom så många andra af de nämnda.

Detta har varit centrum för Mas-
 sarby, men den köpingen anla-
 des invid Hørsholms kungs la-
 dugård, uppretad åt noora sidan
 en utvidgning af byarna. Härka
 vi sålunda: Imedby, Bole, Lings-
 by, Jungsund, Lkmo, Ljerby. Alla
 mer eller mindre svenska, föga fin-
 till finska om ens något. Härefter
 har den till dyta Wassa närmark by
 i skriftspråket ett ^{såra nog} rent finskt namn:
 Håstvee, såsom man vill påstå, an-
 seende att för-stapelken Håst-bog-
 sky = krydd eg. jölsa ett slags mat.
 De skulle därsködes sålunda för-
 dragit att äta sin potates eller
 rofva i tiden med jölsa, churu
 det ej är synnerligen bröligt att
 namnet därmed skulle ha ge-
 menkap. Ett märka är dock
 det namnet i dagligt tal uttala:
 Håssvis, kanske af Håssved, då
 sådan bröligen där finns i
 förhållande till orteförhållanden
 ganska rikligt. Håss härat skulle
 äfven de många namnen på
 sved ge: Håssved, Långsved, Svelden.
 Om detta vore antagligt skulle äf-
 ven själva namnet få något
 innebörd, hvilket nu ej låter sig
 tänka sig, åtminstone ej nu.
 den nuvarande form med w och
 böjjan och finskt slut, ett förbrä-
 ligt sammanclurium. Kanske
 förtjänar det äfven påstås afse-
 de vid att intet hemmansnamn
 i byn är finskt: Kunk, Munck,

5
 Berg, Låbel, Klockars och Sketh, hvil-
 ket dock är af nyare datum, utom
 de till Wassa stad öfverförda: Lassas och
 ett annat.

Ett annat bynamn i Mustajärvi
 med lika underlig, för att ej säga
 orimlig, sammanställning i skrift-
 språket är Karkmo. Äfven detta
 har i dagligt tal ett annat uttal
 än skriftspråket skulle ge vid han-
 den: Karpmo, hvilket i beträk-
 tande af att byn ej ligger alltför
 långt från gamla handelsplatser
 i närheten af den fordom vida
 större redan nämnda Tobya, kun-
 de ega någon vitsig härledning.
 Endigt hvad mig är bekant, finnas
 ej heller i denna by finska
 gårdnamn, hvarför invåna-
 ne antagligen varit svenska åt-
 minstone, när jordbrukerna upp-
 godoes.

En annan by eller rättare ett
 i flera stycken deladt hemman är
 Pundars. Någon härledning
 tilltro jag mig ej, på den grund
 jag känner, kunna göra. Lå-
 mycket tycker jag mig dock fin-
 na att slutats i påminner om
 vanliga svenska ortsnamnslut.
 Här nya Wassa, Nikolaiestad, nu är
 beläget, var Klemetsö bys utmär-
 Klemetsö-äldre. Äfven detta är rent
 svenskt och likaså det stället, hvar-
 ifrån man kom öfver till ön från
 fastlandet: Paparnäsbacken, som
 tydligen anger orsak till namnet.

8
Såligt hvad jag framkallit, före-
kommer i sockens ättligaste del
par legar, hvars befolkning ut-
sprungligen varit finsk, Hei-
kars dock endast till en ringa
del och kanske endast genom
inflyttade, hvar på vissa namn
skulle tyda Finnis. Närliggande
Hyvö stora kyrkodistrikt dela-
des under katolska tiden, må-
ske redan Mustasaari trakten
 varit svensk, hvilket syns af
namnet på den första kyrk-
platsen för kringliggande hätt:
Hapellbacken. I närheten däraf
ligger också sockens nuvarande
begravningssplan med samma
namn. När ytterligare delning
af kyrkoområdet vidtog, kunn-
de nog en finsk leg komma
att höra till en svensk försam-
ling, helst det gjorde detsamma
i religiöst afseende, gudsfränt
språket var ju latin. Och dess-
utom var man ej så ömtä-
lig eller rättare nogräknad i sti-
ka frågor då som nu, när ett en-
da ord kan åstadkomma ett
oöfverräkligt hat mellan söner af
samma land, därför att de tala
hvar sitt språk med lika rätt.

Socknens kyrka heter Maria
som katolikernas förnämsta hel-
gon. De vid kyrkan tjänstgörande
presterna voro antagligen sven-
skar och köpingen, sedermera
staden var svensk. Var det då

så underligt om en eller par leg-
ar på halfan mils afstånd skulle
vara inflyttade däraf? På
längre afstånd invärskar en steds
närhet. Under dåvarande förhål-
landen var det ju descenton af Cär-
skild mylta för dem själve. Ättdock
finnarna segt vidhållit sitt språk
och vanor, visat Hyvö området.

Äf mera intresse för orten vore
dock utredningen af flera namn,
hvilka ej utan vidare kunna för-
klaras. Här ha vi då först Amis.
Ättdock där förkomma ömsesidigt
finska och svenska namn är
ostridigt (Heto, Lauvöund mfl.).
Bäckas däremot är tydligt nog
äfvensom flera andra där för-
kommande namn.

Bland hemmansnamn i Het-
singby ha vi Kulla, Bengt,
Berg o. a.

I Runes (hvilket antagits kom-
ma af Runosaari, det vanliga
antagandet eller missstagandet
vidtydliga svenska namn, Jäp-
va säga de det ha kommit af
"Rundt-surr", vattnet har nämligen
tidigare kringflutit byn,
churn mot fastlandet städse va-
rit grundt, hvaraf surret; tidi-
gare skall det ha hetat Gästo
och Ängsvik] finnas många
namn med rent svensk betydelse
dessa tyckes vara finska, ^{eller lappiska} men ha-
raf manne Waxlax komma?

Ättdock sockens norra del ha vi en

8
het många betecknande gärdes-
namn: Lare, flyggare, lätthin,
Warg, Kls, Lo, järp mft, Kjal,
mft. alla utslutande svens-
ska.

Äf hwad jag nu haft äran
anföra tyckes ganska litet stöd
ät det officiella skrifträttet af
ortnamnen på nämnda områ-
de förefinnas. Bärenot lät det
ej så alldeles osoligt att finnas
na själfve, då de kommit till
en handelsplats med namnet
Maessarby, lätis y äfvergå till
i och, då de ej begripit innebö-
den af Maessar, ändrat det till
Mustakaar, om af förvängning
eller af glömska ville jag lämna
osagdt. Det var dessutom myg-
ket lättare för dem att komma
ihåg. När så ständigt och jämt
ett upprepadt efterfrågande af
en sådan plats förkom, accep-
terades det af platsinvänarne.

Härmed har jag i störetakt-
het berört ett intressant områ-
de, som skulle förtjäna beaktande
af en med fornsvensken bekant.
Det vore särskildt intressant
medan det skulle framstä för-
tydligande af hufvudplatens
för en viss tidrymd i Österbot-
dens historia: Wasakungarnes
krigiska tid, hvarifran män-
ga af dessa korta namn troli-
gen äro minnen efter någon tap-
per krigare.

St. förs 19 mars 1896 Th. af Reeth

